

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

שא אג הכה // סוכות על געזריות דגנים (המשך) <

שואת השבועות // כל המאכל על יושאים, זוכה <

דיבור אמשה // חנה בגשמה (חלק ב') <

אג האון נגן אקווא גמ כמבטג www.kollel.org.il

שאל את הרב

ברכות על תערובות דגנים (המשך)

הרב לייב לויטן

שבזה יברך על כל מין בפ"ע, וטעמם שעדיין כל מין הוא חשוב בפ"ע ולא חשיב כתערובת ממש, וכך מנהג העולם. (ושמעתי מהגר"א מלכה שלכתחילה יפריד כל מין בפ"ע ויברך על הגריסים תחילה ויכוון שלא לפטור את שאר המאכלים, ואחר כך יברך אדמה ושהכל.)

דגני בוקר עם חלב ומרק עם שקדים

באופן שהדגנים הם הרוב, לעולם מברך עליהם ופותר את החלב, (ואם בסוף אכילתו נשאר מעט חלב, לא יברך עליו, אלא אם כן זה כמות שהיה מיוחד עליו שתייה באופן נפרד, דאז יברך עליו. מ"ב קס"ח מ"ו). אך אם הם לא הרוב אז יברך על כל מין בנפרד, ויברך קודם על הדגנים ויכוון שלא לפטור את החלב, ואח"כ יברך על החלב. הוא הדין במרק עם שקדים, שהיות וזה לא התבשל ביחד, על השקדי מרק לעולם צריך לברך, ועל שאר המרק כיון שיש לו חשיבות עצמית מברך גם על המרק, אלא אם כן השקדים הם הרוב, או שהם העיקר.

מרק עם אטריות

מבואר עפ"י המ"ב רה' סק' יא' שאם רוצה רק לשתות את המים בלי האטריות, אז יש בזה ספק על מה יברך (תלוי במחלוקת הרמב"ם והרא"ש ואכמ"ל) ויקח מעט מהאטריות, ויברך על דבר אחר שהכל, אבל אם ברצונו לאכול גם את האטריות וגם את המרק, אף שיש במרק מיני ירקות ומים, מברך רק על האטריות ופותר את שאר המרק, אבל אם עיקר כוונתו רק לאכול את המרק, ויחד עם זה אוכל גם הטרייות, בזה

בשבוע שעבר עסקנו בדיני מאכלים עם תערובת של מיני דגן, והכללים שהעלינו הם כדלהלן;

- מאכל שהתבשל, נאפה, או סתם התאחד לכדי מאכל אחד, יחד עם מין דגן שנועד לתת טעם, ברכתו לעולם מזונות.
- כאשר המין דגן נועד רק לדבק או לתת צבע או נפח וכדו', ברכתו כברכת המין השני.
- כאשר המין דגן אינו מעורב אלא בא לצד המין השני, מברך שתי ברכות.
- כאשר המין דגן לא נאפה או התבשל יחד עם המין השני, אלא התערבו לאחר מכן, ברכת מזונות לעולם מברך, ואם כוונתו גם על המין השני, מברך גם עליו.

נוסיף לתת כמה דוגמאות לסוגי מאכלים שונים:

ברכת השניצל

רבו בזה הדעות, ושמעתי מפי הגר"א מלכה שיש חילוק בין אם הציפוי הוא עבה, באופן שברור שבא להשביע, שאז ברכתו בורא מיני מזונות, לבין אם הציפוי דק, שאז אינו בא אלא רק לתבל, וברכתו שהכל.

חמין

חמין שעשוי מגריסים (באופן שהגריסים נימחו או נחלקו שברכתם מזונות), תפוא"א, ובשר, יש לחלק בין סוגים שונים. אם הכל מעורבב באופן שבכל כף (או הרבה מהכפות) עולים הגריסים, אז לכו"ע מברך מזונות, אך אם כל מין ומין בנפרד, יש הסוברים שעדיין יברך רק בורא מיני מזונות משום שזה תבשיל אחד שהתבשל יחד ויש בו דין 'כל שיש בו', אך יש הסוברים

גלידה עם שברי עוגיות

אם זה גלידה שהעוגיות שבה הם הטעם העיקרי, פשוט שמברך עליה מזונות. אך אם זה גלידה שרובה ועיקר טעמה הוא מהטעמים האחרים, יש הסוברים שיברך שתי ברכות, אך מהגר"א מלכה שמעתי שכיון שזה מאכל אחד שנוצר יחד עם המין דגן, חל על זה הכלל 'כל שיש בו' ויברך ברכה אחת.

גלידה בגביע

אם אין בגביע טעם טוב, אם אוכלו יחד עם הגלידה, א"צ לברך עליו, משום שאנו רואים אותו כאילו בא רק להחזיק את הגלידה. אבל אם יש בו טעם טוב, יש שהורו לברך עליו שתי ברכות, ויש שהורו שבאופן שאוכלו יחד עם הגלידה אף נטפל אל הגלידה, ולכן מן הראוי להפריד ביניהם ולברך באופן נפרד עליהם.

יברך שתי ברכות. ובזה יש חילוק בין מרק עם שקדים לבין מרק עם אטריות, שבמרק עם שקדים כיון שהם לא התבשלו יחד, באופן שברצונו לאכול גם השקדים וגם הירקות, יברך שתי ברכות, ולעומת זאת מרק עם אטריות שהתבשלו יחד, אז כל שרצונו לאכול

גם את האטריות, מברך רק עליהם ופוטר את השאר. [ומה שכתבתי שבאופן שרצונו לאכול רק את המרק שמברך שתי ברכות, אע"פ שהאטריות נותנות טעם במרק ומדין 'כל שיש בו' היה צריך לברך רק עליהם, מ"מ באופן שזה שתיה ואכילה, אנחנו מחלקים את זה לשני תבשילים באופן כזה. מפי הגר"א מלכה.]

שייק עוגיות

אם העוגיות מורגשות בפה, מברך עליו מזונות, ואם אינם מורגשים כלל יש לזה דין שתיה ומברך שהכל.

הרב מנחם לוי

שלושת השבועות

"כל המתאבל על ירושלים, זוכה"

חוה, ולהצטער בחסרונו כאילו מתו מוטל לפניו? נוסף על שאלתינו את דברי הירושלמי (יומא א, א) "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו חרב בימיו." כלומר בכל דור מימי החורבן ועד ימינו אנו ישנה (או לכל הפחות אמורה להיות) תחושה שבית המקדש נחרב בימיו, הוי אומר, לא רק האבלות על חורבן הבית שהיה אלא אחריות על חורבן הבית שכביכול קרה בימיו. ואף כעת נחזור ונשאל כיצד אמור אדם להרגיש צער וגעגוע לדבר שמעולם לא חווה ואף להבין שנושא הוא באחריות של חורבן של בית שכלל לא הכיר ?

נראה שהפתח להבנת העניין הוא הנחת יסוד פשוטה, שאדם מאמין ועוסק בקשר עם הבורא ישנו העדר וחסר מסויים שנובע מחורבן בית המקדש. כאשר נחרב בית המקדש מעבר לחורבן הפיזי

נמצאים אנו בתקופת השנה הקרויה "בין המצרים". המשנה במסכת תענית מונה חמישה דברים שארעו לאבותינו בי"ז בתמוז, וחמישה דברים שארעו את אבותינו בט' באב, המפורסמים שביניהם, חורבן הבית ונפילת חומות ירושלים.

מעבר לידיעה ההיסטורית של אותם מאורעות ישנו יחס מיוחד בהלכה לימים אלו כיצד לנהוג באבלות שמתחילה בי"ז בתמוז ומתגברת בר"ח אב ושיאה בט' באב. אך פשוט לכל מבין שאין אלו הלכות גרידא, אלא כוונה עמוקה טמונה בהלכות אלו שעל ידיהם נוכל להרגיש הרגשת צער ואבלות כנה ואמיתית על החורבן.

אם כן, הדבר ברור שמצופה מאיתנו להתאבל על חורבן הבית, והשאלה המתבקשת היא איך אדם אמור להרגיש געגוע למשהו שמעולם הוא לא

בו כך מיטהרים ישראל ע"י הבורא. לאחר האמור אולי נוכל להבין את המשמעות של חורבן הבית, חורבן שניתק את הקשר המציאותי של כל אחד מעם ישראל- לבורא. וכפי שאמרו חז"ל "מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים".

עבודת האדם כיום היא להתאמץ למרות אותן מחיצות ואותם קשיים, ולהתקרב ולהתחבר מעבר לאותן מחיצות. והגם שנקבעה האבלות בדגש על ג' שבועות אלו, ישנם מנהגים ופעולות יומיומית שמזכירות לנו את החורבן בכל יום מימי השנה (אמה של טיח בכניסה לבית, ואפר בראש החתן ועוד ועוד....) המלווה את היהודי בכל זמן במשך השנה.

בתקופה זו מצופה מהאדם דבר אחד! להעלות על נס את אותו רגש עצמי של רצון והשתוקקות לחיבור בינו לבין הבורא. להבין שהמציאות היומיומית שלנו מלווה בחוסר. לנסות ולהסיר ולו במעט את אותן חומות בינו לבין הבורא.

ר' צדוק נותן טעם מיוחד לפסוק (איכה א ג) "כָּל הַדְּפִיָּה הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים" - כל רודפי י"ה השיגוה בין המצרים, היינו שזמן זה מסוגל לכל הרודף לקרבת ה' יותר משאר הימים שבשנה. ולכאורה דרשה זו מעוררת פליאה, שהלא זהו זמן שבו מודגש חורבן הבית, וכלשונם "כאילו חרב בימיו". אלא שזו בדיוק מטרת האבל, לא רק הבכיה על שעבר אלא הרצון לחיבור אמיתי עם הבורא, הטעם והעונג שבקשר, אותו זמן של העדר, הוא הזמן המיוחד והמסוגל לקשר וחיבור!

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" - דווקא תחושת האבלות והצער על חוסר הקשר היא הגורמת לאדם לזכות ולראות בשמחתה".

קרה אירוע שיצר מציאות רוחנית אחרת ממה שהיה עד כה, דהיינו שנוצר ניתוק בין עם ישראל לבורא [בדיוק כפי שכאשר נבנה הבית נוצר קשר מיוחד בין ישראל לבורא "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - בתוכו לא נאמר אלא בתוכם"] מהותו של בית המקדש הוא חיבור בין הבורא לעם ישראל.

ננסה לדמיין לרגע אדם שהגיע לבית המקדש ורואה מציאות רוחנית, לא כמשל או כסיפור שעבר במשפחה, אלא **מציאות פיזית**.

כאשר נכנס הכהן ביום הכיפורים לקודש נכנס בדיעה שבמידה ויש בו מחשבה זרה הוא ימות. לא לחינם הוגדר אותו חוסר ע"י חז"ל כ"חומה של ברזל המבדלת בין ישראל לאביהם שבשמים".

נוצרה מציאות בלתי אפשרית. עד כדי כך שרבי עקיבא (משנה יומא פרק ח משנה ט) נדרש לבאר את עצם יסוד עבודת יום הכיפורים "אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם?"

אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו): "וזרקתי כה עליכם מים טהורים וטהרתם" ואומר (ירמיה יז) "מקווה ישראל ה' מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

כאשר עמד בית המקדש על מכוננו ידעו כולם את סדר עבודת יום הכיפורים, לא נצרכה ההדגשה "לפני מי אתם מטהרים, ומי מטהר אתכם" כלל ישראל עמד והיטהר לפני ה' במציאות מוחשית של שינוי זהורית מאדום ללבן.

כאשר נחרב הבית חיו אנשים בתחושה שאבד כל קשר בינם לבין הבורא.

הדגיש להם רבי עקיבא שאומנם היו פעולות פיזיות בבית המקדש שחיברו אותנו לעבודת ה', אך תכלית העבודה היא במשמעות הדברים ולא בפעולה הפיזית, העבודה היא להיטהר לפני ה', ובדיוק כפי שמקווה מטהר את הטובל

מבואר בחץ חיים, שכאשר אדם מדבר לשון הרע, והשומע קיבל את דבריו, הוא עובר על 'בין אדם למקום' ועל 'בין אדם לחבירו'..
 על החלק של בין אדם למקום, יש להתחרט על שעבר, ויתוודה, ויקבל על עצמו בלב שלם על להבא שלא לעשות כן, כמו בכל עוונות שבין אדם למקום.

ועל החלק של בין אדם לחבירו, דהיינו על מה שחבירו נתגנה על ידי דיבורו בעיני השומעים, ונסבב על ידי כך נזק בגופו או בממונו, או שהוצר לו על ידי זה, הרי הוא ככל עוונות שבין אדם לחבירו, שאפילו יום הכיפורים ויום המיתה אינו מכפר עד שירצה את חבירו, על כן צריך לבקש מחילה מחבירו על זה.

נשאלת השאלה, האם על חברותיה של דינה לגשת אליה ולספר לה שהם גרמו לכל הנזק – שכן אם הם יספרו לה שהם דיברו עליה לשון הרע היא בוודאי מאד תצטער לשמוע שזה מה שהן דיברו עליה..

למעשה: נחלקו בזה האחרונים, שיטת החפץ חיים (הל"א איסורי לשון הרע כלל ד, י"ב): שאפילו אם חבירו אינו יודע עדיין כלל ממה שסיפרו עליו, צריך לגלות לו מה שעשה נגדו שלא כדין, ולבקש ממנו מחילה על זה.

שיטת הגר"י סלנטר (כוכבי אור עמ' רכד-רכה): שהיאך מותר לאדם לצער את חבירו כדי לבקש ממנו מחילה, ולכן לא יפרט את החטא.

ובהליכות שלמה (מועדים ג', סעיף ו) הכריע כהגרי"ס שאין לצער את חבירו כדי לבקש מחילה. ובחשוקי חמד (שבועות יג.) הוסיף שיתפלל לקב"ה שיסובב הסיבות שהלה יסלח לו גם בלא שיבקש ממנו מחילה.

בבית משפחת כהן שוררת שמחה גדולה, ביתם הגדולה דינה מצאה את בחיר ליבה בשעה טובה ומוצלחת, ואל יקל בעיניכם מאורע זה, שכן דינה הייתה זמן רב מאד ב'שידוכים' ולא קל היה לה להחליט על האירוסין. כמובן שחברותיה של דינה באו לשמוח איתה בשמחת הוורט.. והשמחה הרקיעה שחקים.

כשהסתיימה לה סעודת הוורט, מיהרו חברותיה של דינה לאוטובוס שהוביל אותם חזרה לביתם. בדרך חזור, דיברו חברותיה של דינה על 'מעלותיה' של דינה.. כמה שהיא טיפשה ולא חכמה.. וכמה שהיא חושבת שהיא הכי מוצלחת והכי מבינה, ועוד כל מיני פנינים.. מה שחברותיה של דינה לא ידעו שבספסל מאחוריהם ישבה הדודה של החתן, שמיהרה לספר להורי החתן על כל 'מעלותיה' של דינה.. מכששמעו ההורים של החתן מה שחברותיה רננו על כלתם לעתיד, מיהרו לבטל את השידוך של בנם..

כמובן שאת כל המתנות שדינה קיבלה מהורי החתן הוחזרו אחר כבוד אליהם, והם חזרו לחנות של המתנות לבטל את העיסקה ולקבל את כספם בחזרה..

ועתה נשים לב כמה רע גרמו חברותיה של דינה בכך שלא נזהרו בלשונם, הם ציערו מאד מאד את דינה ואת כל בני משפחתה, וכמובן שגם החתן ניזק מהעניין.. ובל נשכח את הנזק בעקיפין שהם גרמו לבעל חנות המתנות שהפסיד את העיסקה בשל ביטול השידוך.

לאחר זמן מה, בדרך לא דרך נודע לחברותיה של דינה שהם בעצם אשמות בכל סאגת ביטול השידוך, ועתה שאלתם בפיהם, מה דרך התשובה אשר ילכו בה.

